

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา

A Model of Participation in the Five Precepts Observation Promotion for Primary Schools

นพวรรณ ทองย้อย Noppawan Tongyoy^๑

สิน งามประโคน Sin Ngampracon^๒

บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Boonchurd Chumnisart^๓

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ๒) เพื่อศึกษาหลักการ วิธีการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ และ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นงานวิจัยแบบผสานวิธี โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ๒๐๕ คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๕ ท่าน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในภาพรวม พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งหมด ได้แก่ กระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (ร่วมคิด) กระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ (ร่วมทำ) และกระบวนการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน (ร่วมรับผิดชอบ)

๒. หลักการ วิธีการพัฒนา กระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ประกอบด้วย ๑) ระบบบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีผลในเชิงปฏิบัติ ผู้บริหารและครูมีส่วนร่วมในการจัดให้มีห้องจริยธรรมสำหรับการพัฒนาจิตเจริญปัญญาของนักเรียนในสถานศึกษา ๒) ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ และมีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ๓) การรักษาศีล ๕ เป็นการปฏิบัติตามหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานและเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญสำหรับผู้ที่น่าเชื่อถือศาสนาพุทธควรประพฤติ ตามรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศีล ๕

๓. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ๑) หลักการและวิธีการที่ผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา พระสงฆ์ ผู้ปกครองได้เข้า

^๑สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย E-mail : noppawantongyoy2535@gmail.com

^๒คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๓คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ๒) หลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับผู้ที่มีระดับถือ ศาสนาพุทธควรประพฤติ และวิธีการนำไปใช้ ๓) กระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศีล ๕

คำสำคัญ : รูปแบบ, การมีส่วนร่วม, การรักษาศีล ๕

Abstract

The objectives of this thesis were: 1) to study the state of participation in the Five Precepts observation promotion of the primary schools, 2) to study the principles, methods, and procedures of participation in the Five Precepts observation promotion, and 3) to propose a model of participation in the Five Precepts observation promotion of the primary schools. The integrated research method was used in the study. The quantitative data were collected by questionnaires from 205 samples and analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation. The qualitative data were collected from documents and in-depth interviews with 5 key-informants and analyzed by content analysis.

The results of the study found that:

1. The condition of participation in the Five Precepts observation promotion of the primary schools was at a high level and in each aspect; participatory process preparation (co-thinking), participatory process operation (co-working) and participatory process monitor, evaluation and dissemination (co-responsibility).

2. The principles, methods, and procedures of participation in the Five Precepts observation promotion consisted of; 1) participatory management system resulting to operation with cooperation of administrators and teachers in arrangement and management of room for ethical and moral practice, 2) Factors supporting participation are to encourage and convince teachers to attend training courses in the Five Precepts observation promotion and to arrange religious activities in Buddhist holidays, and 3) The Five Precepts observation is the fundamental practice of Buddhists.

3. The model of participation in the Five Precepts observation promotion for the primary schools includes of; 1) Principle and methods in which administrators, teachers, school committee, monks, and students' parents participate in the five precepts observation, 2) Fundamental practice principles and practice methods, and 3) Participatory process in the Five Precepts observation promotion.

Keywords : Model, Participation, Five Precepts Observation Promotion

บทนำ

วัดเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา “บ้าน” หรือชุมชนไทย เมื่อครั้งในอดีตมี “วัด” เป็นศูนย์กลางจิตใจในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาการศึกษา หรือกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ แก่ชุมชน “บ้าน” หรือชุมชนจะร่วมกับ “วัด” โดยการสนับสนุนที่สำคัญจาก “โรงเรียน หรือราชการ” ร่วมกันดำเนินการในลักษณะ ๓ ประสาน “บ้าน วัด โรงเรียน” หรือ เรียกโดยย่อว่า “บวร”

รัชกาลที่ ๙ ทรงตระหนักและเห็นความสำคัญในบทบาทของ “บ้าน วัด โรงเรียน” ในลักษณะดังกล่าวนี้จึงมีแนวพระราชดำริที่จะให้ดำเนินการจัดตั้งวัดขึ้นคู่กับชุมชนเพื่อเป็นพุทธสถานในการประกอบกิจการของสงฆ์ในการสืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนา (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖: ๙๖)

สถานศึกษาระดับประถมศึกษาในปัจจุบัน ดำเนินจัดการศึกษาตามนโยบาย โดยการกำหนดแนวทางให้ นักเรียนและบุคลากร มีคุณธรรมและจริยธรรม ใฝ่หาความรู้และพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ โดยต้องการสร้างให้นักเรียนมีคุณภาพรู้จักปรับตัวมีน้ำใจและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่จะ นำหลักศีล ๕ มาใช้ในการเรียนการสอนของนักเรียน และบุคลากรทางการศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อให้การบริหารจัดการ เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจ โดยเฉพาะการพัฒนาต่อนักเรียน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญ โดยวัดเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม โดยนำหลักศีล ๕ มาใช้ และสอดแทรกวิชาพระพุทธศาสนาเข้าไปในการเรียนการสอน และจุดมุ่งหมายหลักคือให้นักศึกษารับรู้และเข้าใจ ศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและนำหลักศีล ๕ มาใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งสถานศึกษาระดับประถมศึกษา มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการศึกษา และด้านคุณธรรมประเทศไทยมุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและการเงิน และพัฒนาประเทศโดยมุ่งเน้นความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบให้การพัฒนาทางด้านจิตใจคนให้มีคุณธรรมขาดความสมดุล ซึ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของประเทศชาติ กำลังประสบปัญหาทางด้านพฤติกรรมขาดคุณธรรม ซึ่งสถานศึกษาต้องเร่งแก้ไขเป็นการด่วน สถานศึกษาในปัจจุบัน มีการบริหารจัดการศึกษาแบบขาดคุณธรรมและจริยธรรม และปลูกฝังค่านิยมและแบบอย่างที่ไม่ดีให้แก่นักเรียน การมีส่วนร่วมระหว่างวัดและสถานศึกษา โดยนำหลักศีล ๕ ไปขัดเกลาในการบริหารจัดการ ของบุคลากรทางการศึกษา และนำหลักไปพัฒนาปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในวัยเรียน เช่น ปัญหา ยาเสพติดในโรงเรียนที่แพร่ระบาด ปัญหาด้านเด็กก้าวร้าว ทำให้การเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ ปัญหาดังกล่าวจึงทำให้สถานศึกษาพัฒนาเยาวชนอันเป็นอนาคตของชาติ และได้นำแนวคิดในการพัฒนา ระหว่างวัดและสถานศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และให้นักเรียนเข้าร่วมในโครงการรักษาศีล ๕ มีการสวดมนต์เป็นประจำทุกสัปดาห์และมีการบูรณาการทางด้านศีลธรรม โดยใช้หลักศีล ๕ เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียน เป็นรูปธรรม โดยนำพระภิกษุเข้ามาช่วยสอนในชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียน และสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากร สถานศึกษาซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นผู้อบรมสั่งสอน (วิไลพร อุณเจ้าบ้าน, ๒๕๔๔ : ๒)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อเป็น

การปลูกฝังการรักษาศิลป์ ๕ ให้สถานศึกษาปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้นักเรียนด้วยการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาหลักศิลป์ให้แก่เยาวชนไทยได้ดำรงชีวิตประจำอยู่ได้บนพื้นฐานความปกติสุขในสังคมไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕ ของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา
๒. เพื่อศึกษาหลักการ วิธีการพัฒนา และกระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕
๓. เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕ สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕ สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา” เป็นรูปแบบงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ๓ ขั้นตอน ดังแสดงในตาราง

ตารางแสดงวิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน	วิธีการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการวิจัย
ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕ ของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา	๑. ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๐๕ คน	๑. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	สภาพการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕ ของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา
ขั้นตอนที่ ๒ ศึกษาหลักการ วิธีการพัฒนา และกระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕	๑. วิเคราะห์เอกสาร ๒. การสัมภาษณ์ข้อมูลหลัก ๕ รูป/คน	๑. การวิเคราะห์เนื้อหา ๒. การวิเคราะห์เนื้อหา	หลักการ วิธีการพัฒนา และกระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕
ขั้นตอนที่ ๓ เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕ สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา	๑. การวิเคราะห์เอกสาร	๑. การวิเคราะห์เนื้อหา	รูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕ สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง ๓ ประการ ดังนี้

๑. สภาพการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลป ๕ ของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในภาพรวม พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งหมด ได้แก่ กระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (ร่วมคิด) กระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ (ร่วมทำ) และกระบวนการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน (ร่วมรับผิดชอบ)

๑.๑ สภาพการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลป ๕ ของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (ร่วมคิด) พบว่า มีระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยเรียงลำดับจากมากที่สุด ๓ อันดับ ได้แก่ มีส่วนร่วมกำหนดพันธกิจเพื่อพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศิลป ๕ มีส่วนร่วมกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศิลป ๕ ร่วมวางแผนเตรียมสถานที่เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศิลป ๕ และอันดับสุดท้าย คือ มีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในการส่งเสริมการรักษาศิลป ๕

๑.๒ สภาพการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลป ๕ ของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ๒) กระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ (ร่วมทำ) พบว่า มีระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยเรียงลำดับจากมากที่สุด ๓ อันดับ ได้แก่ มีส่วนร่วมจัดให้มีห้องจริยธรรมสำหรับการพัฒนาจิตเจริญปัญญาของนักเรียนในสถานศึกษา ได้จัดให้ครูเข้าอบรมบริเวณโรงเรียน ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา มาฆบูชา วันเข้าพรรษา เป็นต้น ครูมีส่วนร่วมจัดป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรมในบริเวณสถานศึกษา และอันดับสุดท้าย คือ หมั่นฟังพระธรรมเทศนาด้วยตัวเองอยู่เสมอ

๑.๓ สภาพการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลป ๕ ของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ๓) กระบวนการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน (ร่วมรับผิดชอบ) พบว่า มีระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยเรียงลำดับจากมากที่สุด ๓ อันดับ ได้แก่ ร่วมประเมินผลในการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา เผยแพร่ผลการดำเนินงานการส่งเสริมการรักษาศิลป ๕ ผ่านคลื่นวิทยุกระจายเสียง หรือเสียงตามสายหรือหอกระจายข่าว ติดตามการดำเนินงานของการส่งเสริมการรักษาศิลป ๕ และอันดับสุดท้าย คือ มีส่วนร่วมประเมินผลพฤติกรรมของนักเรียนในการส่งเสริมการรักษาศิลป ๕

๒. ผลการศึกษาหลักการ วิธีการพัฒนา และกระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลป ๕ สรุปผลการวิจัยพบว่า

๒.๑ ระบบบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีผลในเชิงปฏิบัติ ๓ ระบบ ประกอบด้วย ๑) ระบบการปรึกษาหารือ ๒) ระบบกลุ่มคุณภาพ ๓) ระบบข้อเสนอแนะ

๒.๒ ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ๑) ปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ๒) ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน ๓) ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

๒.๓ การรักษาศิล ๕ เป็นการปฏิบัติตามหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานและเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญสำหรับผู้ที่มีนบถิศาสนาพุทธควรประพฤติ มี ๕ ประการ ได้แก่ ๑) การเว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิต ๒) การเว้นจากการลักทรัพย์ ๓) การเว้นจากการประพฤติดินในกาม ๔) การเว้นจากการพูดเท็จ ๕) การเว้นจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

๒.๔ กระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิล ๕ ประกอบด้วย ๑) กระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (ร่วมคิด) ๒) กระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ (ร่วมทำ) ๓) กระบวนการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน (ร่วมรับผิดชอบ)

๓. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิล ๕ สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย ๑) หลักการ และ ๒) กระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิล ๕ มีรายละเอียดดังนี้

๓.๑ หลักการ

๑) หลักการมีส่วนร่วม คือ การที่บุคคลในองค์กรหรือต่างองค์กร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา พระสงฆ์ ผู้ปกครอง ได้เข้าการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิล ๕ ใน ๓ ขั้นตอน คือ (๑) การมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (ร่วมคิด) (๒) การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ (ร่วมทำ) และ (๓) การมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน (ร่วมรับผิดชอบ)

๒) หลักการรักษาศิล ๕ คือ หลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานและเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญสำหรับผู้ที่มีนบถิศาสนาพุทธควรประพฤติ มี ๕ ประการ ได้แก่ (๑) การเว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิต (๒) การเว้นจากการลักทรัพย์ (๓) การเว้นจากการประพฤติดินในกาม (๔) การเว้นจากการพูดเท็จ (๕) การเว้นจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

๓.๒ กระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิล ๕

๑) กระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (ร่วมคิด) ประกอบด้วย (๑) ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้คิดวางแผนร่วมกัน ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนในการพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศิล ๕ (๒) ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในการส่งเสริมการรักษาศิล ๕ (๓) ร่วมรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการส่งเสริมการรักษาศิล ๕ (๔) ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจเพื่อพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศิล ๕ (๕) ร่วมเป็นคณะกรรมการในการพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศิล ๕ (๖) ร่วมเตรียมจัดทำข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศิล ๕ (๗) ร่วมวางแผนเตรียมสถานที่เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศิล ๕ (๘) ร่วมวางแผนเตรียมบุคลากรในการดำเนินงานพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศิล ๕ (๙) ร่วมวางแผนเตรียมจัดหาทุนในการดำเนินงานพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศิล ๕ (๑๐) ร่วมวางแผนเตรียมจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศิล ๕

๒) กระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ (ร่วมทำ) ประกอบด้วย (๑) ร่วมส่วนประสานความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนในการร่วมกันพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศิล ๕ (๒) ควรเข้าร่วมรับในการจัดสภาพห้องเรียนเพื่อให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในการส่งเสริมการรักษาศิล ๕ (๓) ควรร่วมจัดสภาพแวดล้อมภายในให้สะอาด สงบ ร่มรื่น เป็นธรรมชาติ จัดป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม ในบริเวณสถานศึกษา (๔) ร่วมจัดให้มีห้องจริยธรรมสำหรับการพัฒนาจิตเจริญปัญญาของนักเรียนในสถานศึกษา (๕) ร่วมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนา กาย ศีล สมาธิ และ

ปัญญา อยู่เสมอ (๖) ส่งเสริมให้นักเรียนทำสมาธิหรือบริหารจิตเจริญปัญญาก่อนเข้าเรียนและทำสมาธิหลักเล็กเรียน (๗) มีส่วนร่วมในการปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนมีวินัยในตนเองอยู่เสมอ (๘) ร่วมในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา กิจกรรมเพื่อยกย่องคนดีและเชิดชูคนเก่ง กิจกรรมทำบุญตักบาตร อาทิตย์ละ ๑ ครั้ง นำนักเรียนเข้าค่ายพุทธบุตร ค่ายคุณธรรม เป็นต้น (๙) มีส่วนร่วมเชิญวิทยากรที่มีความรู้ในการรักษาศีล ๕ มาให้ความรู้แก่บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ (๑๐) จัดกิจกรรมให้นักเรียนให้รู้จักคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาตามหลักพุทธธรรมและฝึกฝนอบรมให้นักเรียนรู้จักคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมในการกิน อยู่ ดู ฟัง

๓) กระบวนการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน (ร่วมรับผิดชอบ) ประกอบด้วย (๑) ร่วมคิดวางแผน รูปแบบการวัดผลประเมินผลในการรักษาศีล ๕ (๒) ร่วมติดตามการดำเนินงานของการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ (๓) ร่วมประเมินผลการจัดสภาพองค์กรของสถานศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ (๔) ร่วมประเมินผลกิจกรรมต่างๆ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (๕) ร่วมติดตามพฤติกรรมของนักเรียนในเกี่ยวกับการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ อย่างต่อเนื่อง (๖) ร่วมประเมินผลพฤติกรรมของนักเรียนในการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ (๗) ร่วมประเมินผลในการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา (๘) ควรประชาสัมพันธ์ข่าวสารเพื่อให้บ้าน วัด โรงเรียนได้รับรู้ร่วมกัน และเผยแพร่ผลการดำเนินการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ (๙) ควรเผยแพร่ผลการดำเนินงานการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ผ่านคลื่นวิทยุกระจายเสียง หรือเสียงตามสายหรือหอกระจายข่าว (๑๐) ควรเผยแพร่ผลการดำเนินงานโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการรักษาศีล

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา” ซึ่งวิจัยได้พบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

สภาพการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในภาพรวม พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งหมด ได้แก่ กระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (ร่วมคิด) กระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ (ร่วมทำ) และกระบวนการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน (ร่วมรับผิดชอบ) เป็นการพัฒนานักเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (๒๕๔๔: ๑๒) ที่เสนอว่า ครอบครัวยุคใหม่จะเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้หลายทาง เช่น การมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการร่วมจัดการศึกษา การสนับสนุนการจัดการศึกษา การกำกับดูแล เป็นต้น ทำให้เกิดการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการพัฒนาด้านเศรษฐกิจสังคมและตัวผู้เรียนมากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูเกษมสุทธิคุณ (แสงมณีรัตนกร) (๒๕๕๓: ๘๒-๘๕) ที่ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการจัดสภาพองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการพัฒนาบุคลากร (ครู/วิทยากร) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการพัฒนาผู้เรียน (นักเรียน) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการสนับสนุนการดำเนินงาน

โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการติดตาม ประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลป ๕ สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย ๑) หลักการ ประกอบด้วย ก. หลักการมีส่วนร่วม คือ การที่บุคคลในองค์กรหรือต่างองค์กร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา พระสงฆ์ ผู้ปกครอง ได้เข้าการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลป ๕ ใน ๓ ขั้นตอน คือ (๑) การมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (ร่วมคิด) (๒) การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ (ร่วมทำ) และ (๓) การมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน (ร่วมรับผิดชอบ) ข. หลักการรักษาศิลป ๕ คือ หลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานและเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญสำหรับผู้ที่มีศรัทธาศานาพุทธควรประพฤติ มี ๕ ประการ ได้แก่ (๑) การเว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิต (๒) การเว้นจากการลักทรัพย์ (๓) การเว้นจากการประพฤติผิดในกาม (๔) การเว้นจากการพูดเท็จ (๕) การเว้นจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท และ ๒) กระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลป ๕ ประกอบด้วย (๑) กระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (ร่วมคิด) (๒) กระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ (ร่วมทำ) (๓) กระบวนการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน (ร่วมรับผิดชอบ) สอดคล้องกับแนวคิดของ Ubben G.C. and L. W. Hughes (1992:298) ได้เสนอแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนไว้ว่า ๑) ครูและบุคลากรในโรงเรียนต้องทำงานใกล้ชิดกับพ่อแม่ผู้ปกครองและควรเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะสองทาง ๒) สัมพันธภาพที่เหมาะสมจะต้องคำนึงถึงคน ๔ กลุ่ม คือ พ่อแม่ผู้ปกครอง ครู ชุมชน และนักเรียน ครูควรหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดวิกฤตหรือความขัดแย้งโดยไม่จำเป็น ๓) ครูต้องสนใจนักเรียน เพราะนักเรียนจะกลายเป็นผู้สื่อสารสำคัญ นำเรื่องราวของโรงเรียนไปบอกพ่อแม่ผู้ปกครอง ๔) การสร้างสัมพันธภาพกับพ่อแม่ผู้ปกครองควรให้เกิดความสม่ำเสมอในระดับนโยบายและให้เกิดการปฏิบัติที่ดีและเป็นจริง ๕) นักวิชาการหรือนักการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ควรผูกขาดหรือแทรกแซงความคิด และเคารพ “หุ้นส่วน” ทุกฝ่าย ๖) การสร้างความสัมพันธ์ ความพัฒนาจากระดับส่วนตัวไปสู่ระดับกลุ่มและสาธารณะให้กว้างขึ้น ๗) การจัดกิจกรรมใดๆ ควรวางกฎหมายที่ยืดหยุ่นต่อการระดมความร่วมมือของบ้านและชุมชนเน้นการกระจายทรัพยากรของชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของปริชาติ ชมชื่น (๒๕๕๕: ๑๘) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชนของประเทศไทยเริ่มต้นมาเป็นระยะเวลาค่อนข้างนาน แบบค่อยเป็นค่อยไป แต่ยังพบปัญหาด้านการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาที่มีการบริหารแบบศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง สถานศึกษาขาดความเป็นอิสระในการตัดสินใจ กฎ ระเบียบและขั้นตอนตามระบบราชการ เป็นเหตุให้การดำเนินงานล่าช้า ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และการจัดการศึกษายังขาดมาตรฐานคุณภาพที่จะตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น และประเทศชาติได้ ในส่วนของประชาชนแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน ยังไม่แพร่หลายไปถึงประชาชน ประชาชนมักจะคิดเสมอว่า การจัดการศึกษาเป็นเรื่องของโรงเรียน ไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้อง ถ้าประชาชนจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนบ้างก็เป็นเรื่องของการช่วยเหลือสนับสนุน และการอำนวยความสะดวก การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการนั้นมีน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Gold S. E. (2000:295-296) ที่ผลการวิจัยพบว่า การจัดการของชุมชนเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ปกครอง ครอบครัว

กับโรงเรียน เพื่อเป้าหมายในการเสริมสร้างการอ่านออกเขียนได้ และการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับชุมชน ทำให้ผู้ปกครองได้รับความรู้เกี่ยวกับชุมชน ดังนั้นการสร้างหุ้นส่วนและความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับนักการศึกษา ทำให้เกิดทรัพยากรที่มีคุณค่าทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรมให้แก่โรงเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Barnes R. A. (1995): 3152-A) ที่ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยอุดมคติแล้วผู้ปกครองต้องการมีบทบาทที่โรงเรียนหรือในชั้นเรียน แม้ว่าจริงๆ แล้วการมีส่วนร่วมของพวกเขาจะไม่เป็นไปตามอุดมคติดังกล่าวและได้พบว่าผู้ปกครองยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนที่บ้านด้วย การศึกษาครั้งนี้ให้หลักฐานเพิ่มเติมว่าบิดามารดาชาวอเมริกันแอฟริกันเห็นคุณค่าของการศึกษา และเห็นว่าโรงเรียนจำเป็นต้องตระหนักถึงความคาดหวังด้านการศึกษาและวัฒนธรรมของผู้ปกครองด้วย

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำรูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลปะ ๕ สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษาไปปรับปรุงเพื่อพัฒนาการศึกษาในสถานศึกษา

๒) หน่วยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องควรจัดเลือกครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องพระพุทธศาสนาโดยตรง

๓) ผู้บริหารควรมีการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลปะ ๕ ให้ชัดเจนเป็นรูปธรรม

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) สภาพการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลปะ ๕ ของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (ร่วมคิด) พบว่า ข้อที่มีระดับปฏิบัติที่น้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในการส่งเสริมการรักษาศิลปะ ๕ ดังนั้น สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมหรือโครงการที่เป็นการพัฒนาหลักความคิดให้มากขึ้น

๒) สภาพการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลปะ ๕ ของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ (ร่วมทำ) พบว่า ข้อที่มีระดับการปฏิบัติที่น้อยที่สุดคือ หมั่นฟังพระธรรมเทศนาด้วยตัวเองอยู่เสมอๆ ดังนั้น สถานศึกษาจัดให้มีพัฒนาบุคลากรโดยให้พระภิกษุสามเณรผู้มีความรู้ความสามารถมาแสดงธรรมเทศนาเป็นประจำ

๓) สภาพการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลปะ ๕ ของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน (ร่วมรับผิดชอบ) พบว่า ข้อที่มีระดับการปฏิบัติที่น้อยที่สุดคือ การร่วมประเมินผลพฤติกรรมของนักเรียนในการส่งเสริมการรักษาศิลปะ ๕ ดังนั้น สถานศึกษาควรจัดให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้าร่วมประเมินผลของนักเรียนให้เป็นประจำ

๔) ควรให้บ้าน วัด และโรงเรียนควรมีส่วนร่วมสนับสนุน และโรงเรียนทุกโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในวัด โดยให้เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และคณะกรรมการวัด เป็นคณะกรรมการบริหารโรงเรียน

๕) ผู้บริหารควรมีการจัดทำเอกสารให้ความรู้แก่ครูในเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลปะ ๕ สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

๓. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการพัฒนาใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิล ๕ สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

๒) ควรมีการวิจัยรูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิล ๕ สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกันของเขตพื้นที่การศึกษาว่าควรจัดรูปแบบอย่างไรจึงจะเหมาะสม

๓) ควรศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศิล ๕ สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่สร้างประสิทธิผลเพิ่มขึ้นในสถานศึกษาทุกระดับ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๕๖). **วัดจะมีส่วนรับภาระและจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ-ได้อย่างไร สกศ.** กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์.
- ปรีชาติ ชมชื่น. (๒๕๕๕). **รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.**
- พระครูเกษมสุขุทธิคุณ (แสงมณีรัตนากร). (๒๕๕๓). **กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธเขตลาดกระบัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**
- วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน. (๒๕๕๔). **ศึกษาพฤติกรรมการนำศิล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (๒๕๕๔). **ปฏิรูปการศึกษาไทยในมุมมองประชาชน. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.**
- Barnes, R. A. (1995). "African American Parents Involvement in Their Children's Schooling," **Dissertation Abstracts International.** 55 (October): 3152-A.
- Gold, S. E. (2000). "Community Organizing at a Neighborhood High School: Promises and Dilemmas in Building Parent-educator Partnership and Collaborations". **Pro Quest Digital Dissertations.** 60 (January): 295-296.
- Ubben, G.C. and L. W. Hughes. (1992). **The Principal Creative Leadership for Effective School.** Boston: Allyn and Bacon.